

7. Oliynyk O. S. (2013). Introduction to Sociology of Culture (Based on the Theory of Raymond Williams). Culture of Ukraine. 2013. Issue 43. S. 32-42
8. Williams, R. (1965). The Long Revolution. Penguin: Harmondsworth [in English]
9. Williams, R. (1963). Society and Culture. New York: Columbia University Press [in English].

Стаття надійшла до редакції 29.06.2018 р.

УДК: 008.001+008(091)+069+069.4
DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2018.153021>

Руденко Сергій Борисович
кандидат культурології,
докторант Київського національного університету
культури і мистецтв
ORCID: 0000-0002-2319-1845
rudenkosb@ukr.net

МУЗЕЙ В НЕГАТИВНОМУ ДИСКУРСІ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Мета дослідження. З'ясувати місце музею в негативному дискурсі модернізації. **Методологія.** Дедуктивна логіка при перевірці вихідних посилань, на основі яких зроблено висновок про те, що поняття модернізації позначає негативні суспільні явища. **Наукова новизна.** З'ясовано, що дискурс негативної модернізації містить у собі підміну понять: нотатом «модернізація» позначаються псевдомодернізаційні процеси. В рамках цього дискурсу музей сам постає як об'єкт і суб'єкт псевдомодернізації. **Висновки.** Поняття «модернізація» є багатозначним. З одного боку, модернізацією позначають утопічні соціальні проекти, котрі ставили собі за мету призвести до тотальної перебудови усього суспільства (найбільшим з-поміж них був радянський). На практиці, результати мали фрагментарний характер з неочікуваними негативними наслідками, зокрема, з тенденціями до деградації. Все це, насправді, є псевдомодернізацією. Поняття «модернізація» також позначає поступовий рух вперед, що базується на пробах і помилках, коли інновації проходять всебічну апробацію та перевірку, при цьому сильними є і традиціоналістські тенденції. В даному випадку маємо справу з еволюційним розвитком цивілізації – справжньою модернізацією, коли історико-культурні здобутки не відкидаються цілком, а творчо переосмислюються та покращуються. Не треба поєднувати утопічну та поелементну інженерію (термінологія Поппера) в одному понятті. Відповідно до утопічної інженерії музеї треба перетворити у хаби, коворкінги тощо. Перетворивши їх таким чином, вони можуть бути засобом утопічного перетворення соціуму за певною модною моделлю. Якщо ж взяти за основу поелементну інженерію, музей може стати запобіжником від псевдомодернізації соціуму, та інструментом для еволюційного розвитку суспільства. Отже, перспективним напрямом подальших досліджень є з'ясування ролі музею в позитивному дискурсі модернізації.

Ключові слова: модернізація; демодернізація; музей; музеологія; Мистецький Арсенал; О. Червоник; О. Островська-Люта. соціокультурне призначення музею.

Руденко Сергей Борисович, кандидат культурологии, докторант Киевского национального университета культуры и искусств

Музей в негативном дискурсе модернизации

Цель исследования. Выяснить место музея в негативном дискурсе модернизации. **Методология.** Дедуктивная логика при проверке исходных посылок, на основании которых сделано заключение о том, что понятие модернизации обозначает негативные общественные явления. **Научная новизна.** Выяснено, что дискурс негативной модернизации включает в себя подмену понятий: нотат «модернизация» обозначает псевдомодернизационные процессы. В рамках этого дискурса сам музей рассматривается как объект псевдомодернизации. **Выводы.** Понятие «модернизация» многозначительно. С одной стороны, оно обозначает утопические социальные проекты, цель которых – полная перестройка всего общества в целом (наибольшим среди них был советский). На практике поставленных целей добиться не удавалось – результаты были фрагментарными, с неожиданными негативными последствиями, в том числе, тенденциями к деградации. Такие процессы были псевдомодернизацией, потому что приводили к «обнулению» и необходимости начинать все с начала. Понятие «модернизация» также используется для обозначения постепенного движения вперед, которые базируются на методе проб и ошибок. В таком случае инновации проходят всестороннюю проверку и апробацию. При этом традиционалистские тенденции сохраняются. В этом случае понятие модернизации совпадает с эволюционным развитием цивилизации, при котором историко-культурное достояние не отбрасывается полностью, а творчески переосмысливается и развивается. Нельзя объединять в одном понятии поэлементную и утопическую инженерии (терминология Поппера). Если не различать этого, музеи, в свою очередь, могут стать объектами утопической перестройки – например, в хабы, коворкинги и т.д. Если же взять за основу поэлементную инженерію, музеи могут быть улучшены таким образом, чтобы стать предохранителем от псевдомодернизации и превратиться в инструмент эволюционного развития общества.

Ключевые слова: модернизация; демодернизация; музей; музеология; Мистецький Арсенал; О. Червоник; О. Островская-Люта; соціокультурне призначення музею.

Rudenko Serhii, Phd in Culturology (Cultural Studies), Doctor of science degree applicant, Kyiv National University of Culture and Arts

Museum in negative discourse of modernization

The purpose of the article. To find out the role of the museum in the negative discourse of modernization. **Methodology.** Deductive logic when checking out the premises, which lay on the basis conclusion, that the concept of modernization denotes negative social phenomena. **Scientific novelty.** It has been found out that the discourse of negative modernization includes the substitution of concepts: the notion of modernization is marked by pseudo-modernization processes. Within this discourse, the museum itself appears as an object of pseudo-modernization. **Conclusions.** The concept of «modernization» is ambiguous. On the one hand, modernization refers to utopian social projects of rebuilding of the entire society (the largest among them was the Soviet one). Thus, in practice, we have seeing fragmentary reorganization with unexpected negative consequences, in particular, with trends towards degradation. All this, in fact, is pseudo-modernization. The concept of «modernization» also refers to a gradual move forward based on trials and errors when innovations undergo comprehensive testing and verification, while traditionalist tendencies are also strong. In this case, true modernization is the evolutionary development of civilization, when modern project don't build in empty place, but creatively re-think and improve the historical and cultural achievements. It is unacceptable to combine utopian and piecemeal engineering (Popper's terminology) in one concept. Transformation museums into a hub, coworking, etc. is example of utopian engineering. But if we lay on basis concept of modernization regarded to piecemeal engineering, we saving museums from destroying, and these institutions can be a good tools for positive modernization of society.

Keywords: modernization; demodernization; museum; museology; Mystetskyi Arsenal; O. Chervonik; O. Ostrovska-Luta; social and cultural function of the museum.

Актуальність теми дослідження. Детальний аналіз кунсткамерної, ринкової, медійної, політичної, науково-просвітницької та інженерної теорії музею показує, що кожна з них розглядає музей як допоміжну інституцію. Основне упущення музеологів полягало у тому, що ними так і не було накреслено фундаментальних соціальних проблем, вирішення яких може бути покладене на музей.

Аналіз досліджень і публікацій. К. Хадсон, висловлював сумнів щодо того, що музей може вирішити яку-небудь фундаментальну проблему, вважаючи, що цей інститут може бути, в кращому разі, майданчиком для обговорення [9]. Натомість українські дослідниці О. Червоник [10] та О. Островська-Люта [6], дискутуючи щодо місії Мистецького Арсеналу, розглядають музеї та заклади музейного типу як інструменти модернізації. Щоправда, науковиці по-різному трактують поняття модернізації. О. Червоник вбачає у цьому понятті негативний підтекст, проте не відкидає того, що музей може бути важливим дієвцем на шляху переходу суспільства від архаїчних до прогресивних форм життя. О. Островська-Люта наділяє поняття «модернізація» позитивним змістом, розглядаючи музей як каталізатор розвитку «відкритого суспільства» за К. Поппером. Отже, для того, щоб розібратися у ролі музею в модернізаційних процесах, необхідно детальніше розглянути саме поняття «модернізації», що є полісемантичним, та проаналізувати ширший контекст соціально-культурних трансформацій.

Метою дослідження є з'ясування ролі музею в негативному дискурсі модернізації.

Виклад основного матеріалу. Зауважимо, що дискусія українських дослідниць щодо модернізації музеїв мала своїм предметом не музей, а заклад музейного типу. Ключовим у даному випадку є те, що «Мистецький Арсенал» є державним підприємством, а, отже, він (на відміну від музею) має приносити прибуток. З іншого боку, нерентабельність державних підприємств, особливо, сфери культури, часто не призводить до їхньої ліквідації, як це було б у відкритих ринкових умовах. Державні підприємства виконують, з одного боку, соціальну функцію, оскільки вони амортизують негативні прояви капіталістичних відносин, зокрема, безробіття. По-друге, державні підприємства є важливим джерелом доходу привілейованих верств населення в умовах екстрактивної економіки (в розумінні Аджемоглу і Робінсона [2]). Від'ємна або нульова прибутковість Мистецького Арсеналу наближає його до класичного музею. Враховуючи свою слабкість з точки хору отримання прибутку, Мистецький Арсенал у своєму програмному документі висуває на перший план саме соціально-культурні мотиви своєї діяльності, а економічні у ньому взагалі відсутні [8]. Отже, практика Мистецького Арсеналу є досить далекою від ринкової теорії музею.

Іншою особливістю цього інституту є те, що він має випадково сформоване зібрання. Тому, частіше, Арсенал виступає як виставковий майданчик. Разом з тим, багато які музеї відзначаються випадковістю своїх зібрань. Крім того, новою стратегією інституції передбачається планове створення «культурного архіву», тобто комплектування фондів. Поява цього напряму музейної діяльності лише зараз обумовлена тим, що довгий час влада не могла з'ясувати для самої себе профіль Арсеналу. Існувала точка зору, що цей інститут має увібрати в себе усе найкраще із фондів українських музеїв, проте ця невігласька ідея була швидко відкинута. Далі Арсенал почав орієнтуватися на твори сучасного українського мистецтва, точніше сказати, ХХ – поч. ХХІ ст. Але, враховуючи, дорожнечу цих творів, із комплектуванням також виникали проблеми, яке можна було здійснювати лише завдяки даруванню. Зокрема, мова йде про колекцію І.С. Диченка.

Враховуючи це, Арсенал націлюється на ті аспекти художньої культури, які ще не розцінені як культурні цінності, а, отже, не зазнали капіталізації. Відповідно до стратегії, Арсенал має на меті музеєфікувати «культурний ландшафт (арт-книги, сценографія, нематеріальна спадщина (записи), музичні інструменти) тощо тут і тепер» [8]. Тим самим, заклад взявся за складну проблему музеєфікації сучасності, іншими словами, того, що не було «відібране» часом. Зокрема, завдяки зусиллям Арсеналу було збережено і презентовано твори українського відеоарту, який перебував під загрозою забуття й фізичної втрати самих творів.

Треба також відзначити високий рівень музейницького мистецтва, про що свідчать, принаймні, дві виставки: «Тіні забутих предків» та «Музей новин». Симптоматично, що основними кураторами цих виставок були запрошені фахівці, які не представляли музейну сферу. Це є наслідком тривалого процесу відриву музейництва від музейної роботи, що, зрештою, вилилося у примітивне розуміння музейництва як в суспільстві, так і, як не парадоксально, серед музейників. Натомість представники інших сфер добре усвідомлюють складність та відповідальність музейно-кураторської роботи, що дозволяє їм створювати яскраві зразки музейницького мистецтва.

Таким чином, Мистецький Арсенал має специфічний статус державного підприємства, колекцію, яка знаходиться на початковій стадії формування, послуговується активним музейницьким аутсорсингом (зазначимо, що музейний відділ закладу має високий професійний рівень, який із часом зростає). Проте, незважаючи на все це, демонструє високі зразки музейної діяльності. Тому Мистецький Арсенал правомірно розглядати в контексті проблеми ролі музею в процесах модернізації суспільства.

У своєму дослідженні під назвою «Арсенальний модернізм» [10] О. Червоник обурюється щодо основної місії Арсеналу, що полягає у «модернізації українського суспільства та інтеграції України до світового контексту» [8]. Дослідниця, спираючись на працю Б. Латура із промовистою назвою «Нового часу не було», зазначає, що поняття модернізації відображає не процес реформування суспільства, а щось на зразок долучення «варварів» (до яких зараховується решта планети, що не належить до Західного світу) до позитивних набутоків цивілізації. Але ця позитивність є оманливою, оскільки тягне за собою цілу низку проблем соціального та екологічного характеру. Крім того, поняття модернізації відображає зверхнє ставлення західної людини до «Іншого», що для «варварів», до яких належать і українці, є образливим.

Відчуття скривдженості, як таке, є лише емоцією, і не скасовує об'єктивного стану справ. Можна скільки завгодно ображатися, але якщо ти і, справді, є варваром, то це не допоможе – краще визнати правду. Щоб негативне ставлення до модернізації не виглядало суб'єктивним, О. Червоник ставить перед собою завдання довести, що штучне накидання «варварства» на пострадянську Україну має дискримінаційну природу і не відповідає дійсності.

В зв'язку з цим, О. Червоник ставить знак рівності між радянським та «західним» варіантом модернізму. Таким чином, Україна, синхронно з іншими цивілізованими країнами вже пройшла модернізацію. А оскільки модернізація є негативним поняттям, то і всі несприятливі наслідки радянської модернізації дослідниця зводить до хиб саме модернізаційного проекту, а не радянської системи. Те, що результати модернізації (наприклад, стосовно рівня життя) у США та Західній Європі є кращими за «соціалістичні», авторка ігнорує.

На підтвердження своєї точки зору О. Червоник обирає сферу мистецтва. Зокрема, авторка зазначає, що шаблонним є потрактування радянської художньої культури, виходячи із опозиції соціалістичний реалізм – нонконформізм. Червоник зазначає, що «художник-соцреаліст та художник-нонконформіст був тією ж самою людиною. Під таким кутом зору розповідь про «протистояння» постає насамперед психодрамою – розщепленням між зовнішніми діями та внутрішніми установками тієї самої людини» [10]. На думку дослідниці ті самі процеси можна було спостерігати у США.

Зауважимо, що навряд чи можна погодитися із О. Червоник щодо подібності радянської та американської соціальних систем. Різниця полягала у тому, що демонстрація відмінної від мейнстріму думки для США та інших Західних країн є традиційним. Саме це дало можливість подолати дискримінаційне законодавство, зокрема, по відношенню до чорношкірого населення у США, а зараз долати обмеження щодо проявів сексуальності. Отже, мова йде про тип «відкритого суспільства, що розвивається» за К. Поппером.

Радянське суспільство, згідно із поглядами Поппера, також можна зарахувати до відкритих. На думку вченого, до відкритих можна віднести усі суспільства, що подолали племінний стан і мають громадянську природу [7, 194-197]. Але особливість радянського суспільства полягала у тому, що воно мало реакційний, по відношенню до подальшого розвитку відкритого суспільства, характер. Основним засобом у консервуванні соціальних відносин є нетерпимість до критики та інакомислення, що супроводжується, у крайніх формах, знищенням інакомислячих. Отже, американський художник, що був немодним, звісно, міг почувати себе некомфортно, мати проблеми із реалізацією власних робіт, але він не підлягав репресіям за свої погляди.

Відкритий, проте реакційний характер радянського суспільства підтверджується тим, що воно, хоч і повільно, йшло шляхом до демократизації, що, зрештою, завершилося руйнуванням СРСР. Наприклад, Хрущовим були затверджені нові правила політичної «гри», коли представників номенклатури більше не знищували фізично, а просто усували із системи номенклатурного управління, залишаючи для елімінованого партійця та його дітей соціальні привілеї. Так, частина прихильників Сталіна, зокрема, Берія, були знищені фізично. Проте вже сам Хрущов був усунений безкровно. Процес десталінізації стосувався, насамперед, правлячого класу, а не підлеглих [3]. Проте і масові репресії в загальнодержавному масштабі після цього припинилися, хоча політично обумовлене знищення та переслідування по відношенню до інакомислячих у більш завуальованій формі та у менших масштабах збереглися.

Треба зауважити, що міф про модернізаційні устремління радянської соціальної системи, активно пропагувався нею самою. В той же час, радянська модернізація увесь час мала наздоганяючий характер. Достатньо пригадати порівняння із економікою Російської Імперії 1913 –1914 року, а потім тезу про те, щоб «наздогнати і перегнати Америку». Відтак, сама радянська влада в певній мірі визнавала недорозвиненість СРСР порівняно із «загниваючими капіталістичними країнами».

Модернізаційні заходи радянської держави мали фрагментарний характер. Вони стосувалися індустріалізації, інфраструктури, зокрема, будівництва житла для населення в умовах пришвидшення урбанізації, справді, революційне збільшення рівня освіченості, створення могутньої бюрократичної системи (корисність якої, насправді, є сумнівною, хоч і відноситься дослідниками модернізації як прогресивне явище), а також цілих мереж соціальних інститутів. Проте, більш важливим є те, що радянська влада законсервувала соціально-економічні відносини.

Радянська економіка являла собою гібрид розвинутого феодалізму та архаїчного типу східного виробництва [3], що було далеким навіть від «державного капіталізму». Радянська влада ставила собі за мету знищення будь-яких проявів капіталізму, реставруючи феодальні відносини, з якими, ніби боролася. Насправді, відбулася заміна однієї еліти на іншу, а заради утримання влади як всередині країни, так і з огляду на зовнішнє оточення, радянська влада просто вимушена була здійснити часткову модернізацію.

Індустріалізація, насамперед, дозволяла скоротити відставання у воєнних технологіях. Широка система освіти мала на меті, з одного боку, підготовку науково-технічних кадрів для індустріалізації та розвитку ВПК, а з іншого, пропаганду і виховання пропагандистських кадрів. Бюрократія була інструментом поглиблення тоталітарного панування. Розгалужена система правоохоронних та інших інститутів мала на меті контроль над радянськими громадянами. До позитивних, хоч і побічних наслідків радянської модернізації, була безоплатна система охорони здоров'я, освіта (абстрагуючись від пропаганди) та житло, яке, щоправда, не належало громадянам, а володіння додатковими житловими площами суворо регулювалося. До цього ще також треба додати поступове зменшення у СРСР соціальних ліфтів. Відмова від силової люстрації номенклатури, зрештою, призвели б до цілковитої закупорки правлячого класу. Таку тенденцію можна було спостерігати [3], проте, щоб остаточно її підтвердити, СРСР мав би проіснувати довше. Проте родинне успадкування влади можна спостерігати на прикладі Північної Кореї.

Відповідно до термінології Робінсона та Аджемоглу, СРСР належав до «екстрактивних» [2] соціально-економічних систем, на відміну від відкритих і конкурентних, які переважають у країнах Заходу, але існують і в інших соціально-культурних умовах, наприклад, Південна Корея або Японія. Смісл екстрактивної соціально-політичної системи полягає у тому, що політика і економіка переплітаються таким чином, що політична влада прагне до встановлення нечесної конкуренції. Ті, хто належать до владного пулу, отримують преференції перед іншими, таким чином, політична влада конвертується у політичну могутність і так по колу. Це зумовлює напруження в суспільстві: рядові члени не можуть реалізуватися у чесній конкурентній боротьбі, а частина правлячого класу, усунена від влади (тому що еліти у екстрактивному суспільстві постійно прагнуть обмежити коло привілейованих), прагне реваншу. Все це може вилитися у криваві громадянські протистояння, що мають тенденцію до збільшення жорстокості з кожним новим переворотом. Аджемоглу і Робінсон не пропонують рецептів модернізації екстрактивної системи у відкриту конкурентну, натомість відзначають часті історичні випадки регресу. Зрештою, мова йде не про побудову ідеального суспільства раз і назавжди, а постійну боротьбу із реакцією з метою збереження умов для прогресу.

О. Червоник підкреслює, що «колоніалізм, внутрішній чи зовнішній – це реверсний бік модернізму. Засоби поневолення іншого – від збройного конфлікту до штучно створеного голоду чи Аушвіцу – інтегральна частина модернізму, що парадоксальним чином існує поряд із вакцинацією, опануванням космосу, здобуттям загального виборчого права чи досягненням базового рівня грамотності населення» [10]. Цей пасаж підтверджує, що дослідниця вважає, що модернізація полягає не в переході від реакційної форми відкритого суспільства (СРСР, нацистська Німеччина тощо) до плюралістичного відкритого суспільства (Велика Британія, США та ін.), а у поневоленні і гомогенізації під прикриттям аверсу модернізму – високих технологій тощо. Цим обумовлене несхвальне ставлення О. Червоник до культурних інституцій, створюваних мільярдером Дж. Соросом, котрі декларують розбудову «відкритого суспільства» за Поппером, а, насправді, на думку дослідниці, є форпостами західного колоніалізму, якого Україна не потребує.

О. Червоник віднаходить вплив соросівської ідеології у стратегії Мистецького Арсеналу. Дослідниця вважає, що опосередкованими підтвердженнями цього є те, що розробкою керівних документів займалися активні учасники соросівських інститутів в Україні. З наукової точки зору, варто залишити за рамками дослідження політичну оцінку «справжніх» мотивів мільярдера та діяльності створеним ним інститутів, зокрема, їхньої відповідності поглядам К. Поппера. Набагато важливішим є те, що О. Червоник ігнорує концепцію Поппера на теоретичному рівні, не розрізняючи процесів модернізації та демодернізації (у трактуванні австрійсько-британського науковця).

На перший погляд здається, що такий відступ від музейної проблематики не є виправданим і обумовлений надмірним відображенням ходу думки О. Червоник. Проте, до заслуг дослідниці варто

віднести якраз те, що вона наважилася ввести музейну проблематику до ширшого кола гуманітарних проблем. Допоки музеєзнавство буде притримуватися ізоляціонізму й ігноруватиме гуманітаристику, цій науковій дисципліні не вдасться просунутися на шляху до з'ясування соціально-культурного призначення музею.

О. Червоник, виходячи із окресленого нею ставлення до модернізму (?) та модернізації, зазначає, що на практиці, Мистецький Арсенал не дотримується заявленої ним стратегії [10]. Щоб позначити прогресивну сторону роботи Арсеналу Червоник послуговується розмитим поняттям Латура «парламент речей» [4]. Під цим поняттям дослідниця розуміє «форму нової демократії, яка нарешті надає права усім репресованим та експлуатованим» [10]. А культурні інститути (музеї, бібліотеки, театри, центри дозвілля), на думку Червоник, «стають місцями, де виявляється і актуалізується цей «парламент речей» [10]. Отже, фактично, дослідниця актуалізує концепцію музею як форуму Д. Камерона [1] та К. Хадсона [9]. Проте Червоник іде далі, вважаючи що ці культурні інститути мають продуктивну тенденцію до злиття, в результаті чого утворюються «хаби». Дослідниця вважає, що «онтологія хабу ... – не дискретність, а гібридність, не ієрархічність, а ризоматичне перетікання інформації та способів дії» [10]. Тут можна спостерігати співзвучність із поглядами Т. Шоли, котрий вбачав майбутнє музею у його розчиненні як інституції [11]. Таким чином, виходить, що інституційна окремішність музею є чимось архаїчним і непотрібним у майбутньому. Гібридність, запропонована Червоник, співзвучна з теорією соціального призначення музею, сформульованою Р.В. Маньковською [5].

Як бачимо, О. Червоник, сміливо поставивши проблему ролі музею в суспільних перетвореннях, зокрема, модернізації, втім, не змогла запропонувати нової теорії соціально-культурного призначення музею. Більше того, відповідно до постульованої авторкою гібридизації культурних інститутів, проблема інституційної ідентичності музею та його найбільш ефективного суспільного використання знімається сама собою, оскільки цій інституції у її класичному вигляді залишилося існувати недовго.

Хоча музеологічна складова дослідження О. Червоник і не може бути використана для з'ясування ролі музею в трансформаційних процесах у суспільстві, міркування дослідниці про модернізацію мають важливе значення для подальшої розробки цієї проблеми.

Наукова новизна. З'ясовано, що дискурс негативної модернізації містить у собі підміну понять: нотатом «модернізація» позначаються псевдомодернізаційні процеси. В рамках цього дискурсу музей сам постає як об'єкт і суб'єкт псевдомодернізації.

Висновки. Поняття «модернізація» є багатозначним. З одного боку, модернізацією позначають утопічні соціальні проекти, котрі ставили собі за мету призвести до тотальної перебудови усього суспільства (найбільшим з-поміж них був радянський). На практиці, результати мали фрагментарний характер з неочікуваними негативними наслідками, зокрема, з тенденціями до деградації. Все це, насправді, є псевдомодернізацією. Поняття «модернізація» також позначає поступовий рух вперед, що базується на пробах і помилках, коли інновації проходять всебічну апробацію та перевірку, при цьому сильними є і традиціоналістські тенденції. В даному випадку маємо справу з еволюційним розвитком цивілізації – справжньою модернізацією, коли історико-культурні здобутки не відкидаються цілковито, а творчо переосмислюються та покращуються. Не треба поєднувати утопічну та поелементну інженерію (термінологія Поппера) в одному понятті. Відповідно до утопічної інженерії музеї треба перетворити у хаби, коворкінги тощо. Перетворивши їх таким чином, вони можуть бути засобом утопічного перетворення соціуму за певною модною моделлю. Якщо ж взяти за основу поелементну інженерію, музей може стати запобіжником від псевдомодернізації соціуму, та інструментом для еволюційного розвитку суспільства. Отже, перспективним напрямом подальших досліджень є з'ясування ролі музею в позитивному дискурсі модернізації.

Література

1. Cameron D.F. The Museum, a Temple of the Forum. Curator. 1971. Issue 1. P. 11–24.
2. Аджемоглу Д., Робинсон Д.А. Почему одни страны богатые, а другие бедные [Електронний ресурс] М., 2016. Файл (.fb2).
3. Восленский М.С. Номенклатура. Господствующий класс Советского Союза. Лондон., 1990. 671 с.
4. Латур Б. Нового времени не было. Эссе по симметричной антропологии. Спб., 2006. 238 с.
5. Маньковська Р.В. Музеї України у суспільно-історичних викликах ХХ – поч. ХХІ ст. Львів, 2016. 408 с.
6. Островська-Люта О.Б. Суспільна спроможність: випадок Арсеналу // Korydor. URL: <http://www.korydor.in.ua/ua/opinions/suspiilna-spromozhnist-mystetskyi-arsenal.html> (дата звернення: 01.08.2018).
7. Поппер К. Відкрите суспільство і його вороги. К., 1994. Т.1. 444 с.
8. Стратегія Національного культурно-мистецького та музейного комплексу «Мистецький Арсенал» // Artarsenal.in.ua. URL: <https://artarsenal.in.ua/uk/strategiya-rozvitku-kompleksu/> (дата звернення: 01.08.2018).
9. Хадсон К. Влиятельные музеи. Новосибирск, 2001. 192 с.
10. Червоник О. Арсенальний модернізм. // Korydor. URL: <http://www.korydor.in.ua/ua/opinions/arsenalnyi-modernizm.html> (дата звернення: 01.08.2018).
11. Шола Т. Вечность здесь больше не живет. Толковый словарь музейных грехов. Тула, 2013. 360 с.

References

1. Cameron, D.F. (1971). The Museum, a Temple of the Forum. Curator. 1, 11-24 [in English].

2. Ajemoglu, D., & Robinson, J. A. (2016). Why some countries are rich, and others are poor. The Origin of Power, Prosperity and Poverty. Retrieved from offline resource (.fb2) [in Russian].
3. Voslensky, M.S. (1990). Nomenklatura. The Ruling Class in the Soviet Union. London [in Russian].
4. Latour, B. (2006). There was no new time. Essay on symmetric anthropology. St. Petersburg [in Russian].
5. Manjkovsjka, R.V. (2016). Museums of Ukraine in the socio-historical challenges in XX – beginning XXI century. Lviv [in Ukrainian].
6. Ostrovska-Luta, O.B. Public Ability: Case of Arsenal. Retrieved from: <http://www.korydor.in.ua/ua/opinions/suspilna-spromozhnist-mystetskyi-arsenal.html> (application date: 01/08/2018) [in Ukrainian].
7. Popper, K. (1994). The Open Society and Its Enemies. Kyiv [in Ukrainian].
8. Strategy of the National Cultural-Artistic and Museums Complex "Mystetskyi Arsenal". Retrieved from: <https://artarsenal.in.ua/en/strategiya-rozvitku-kopleksu/> (Applying Date: 08/01/2018) [in Ukrainian].
9. Hudson, K. (2001). Museums of Influence. Novosibirsk [in Russian].
10. Chervonik, O. Arsenal Modernism. Retrieved from: <http://www.korydor.in.ua/ua/opinions/arsenalnyi-modernizm.html> (application date: 01/08/2018) [in Ukrainian].
11. Shola, T. (2013). Eternity does not live here anymore. A glossary of museum sins. Tula [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 06.10.2018 р.

УДК 792.028

DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2018.153023>

Хлисту́н Олена Сергіївна

кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри шоу-бізнесу
Київського національного університету
культури і мистецтв
ORCID 0000-0002-1764-6559
with_joy@ukr.net

ВІРА В ПЕРЕВТІЛЕННЯ У СВІТОВІЙ МІФОЛОГІЇ

Мета роботи. Дослідження пов'язане з питанням віри в перевтілення в міфології. Його основне спрямування – аналіз витоків міфічних уявлень як складової загальної віри людини. До аналізу залучені думки і бачення цієї проблематики відомими дослідниками, філософами, наявні писемні джерела та міфічні перекази. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні історично-порівняльного, компаративного та логістичного методів. Їх застосування сприяє діахронно аналізувати явища первісної культури та міфічних вірувань. В окремих випадках застосовуються елементи структурного аналізу для виявлення сутності віри в перевтілення. **Наукова новизна** роботи полягає в розкритті загальної сутності віри в перевтілення в міфології та її місця в житті сучасної людини як духовного оперття; особливостей витоків міфічних мотивів; шляхів ствердження та поширення їх в культурі народів від давнини і до сьогодні; особливостей зв'язку вірувань в перевтілення з явищами природи та подіями в житті людей. **Висновки** полягають в тому, що розкриття загальної сутності віри в перевтілення в міфології створює можливість дати наукову оцінку значення її в сучасному житті народу, кожної окремої людини та розвитку культури загалом.

Ключові слова: віра; перевтілення; міфічні вірування.

Хлисту́н Елена Сергеевна, кандидат искусствоведения, доцент, заведующий кафедрой шоу-бизнеса Киевского национального университета культуры и искусств

Вера в перевоплощение в мировой мифологии

Цель работы. Исследование связано с вопросом веры в перевоплощение в мифологии. Его основное направление – анализ истоков мифических представлений как составляющей общей веры человека. К анализу привлечены мысли и видение этой проблематики известными исследователями, философами, имеющиеся письменные источники и мифические предания. **Методология исследования** заключается в применении историко-сравнительного, сравнительного и логистического методов. Их применение способствует диахронно анализировать явления первобытной культуры и мифических верований. В отдельных случаях применяются элементы структурного анализа для выявления сущности веры в перевоплощение. **Научная новизна** работы заключается в раскрытии общей сущности веры в перевоплощение в мифологии и ее места в жизни современного человека как духовного опоры; особенностей истоков мифических мотивов; путей утверждения и распространения их в культуре народов от древности и до сих пор; особенностей связи верований в перевоплощение с явлениями природы и событиями в жизни людей. **Выводы** заключаются в том, что раскрытие общей сущности веры в перевоплощение в мифологии создает возможность дать научную оценку значения ее в современной жизни народа, каждого отдельного человека и развития культуры в целом.

Ключевые слова: вера; перевоплощения; мифических верования.

Khlystun Olena, Ph.D. in Art Studies, Associate Professor, Head of the Department of Show Business of Kyiv National University of Culture and Arts

Faith in reincarnation in world mythology